

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИНЕЦЬ ЮЛІЯ ЛЕОНІДІВНА

УДК 342.922+342.924

**ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ У СФЕРІ
ОХОРОНИ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дніпро – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному авіаційному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант –

доктор юридичних наук, доцент

Сопілко Ірина Миколаївна,

Національний авіаційний університет,

директор навчально-наукового юридичного інституту

Національного авіаційного університету.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Курило Володимир Іванович,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України,

завідувач кафедри адміністративного та фінансового права;

доктор юридичних наук, професор

Заросило Володимир Олексійович,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

завідувач кафедри управління безпекою і

правоохоронною діяльністю;

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Шопіна Ірина Миколаївна,

Львівський державний університет внутрішніх справ,

професор кафедри адміністративно-правових дисциплін.

Захист відбудеться 10 липня 2017 р. о 13-30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитися у загальній бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

Автореферат розіслано 09 червня 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В.С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Євроінтеграційні прагнення України, оформлені у 2014 р. підписанням Угоди про асоціацію Україна – Європейський Союз (ЄС), ставлять перед Україною завдання удосконалення діяльності публічної влади з охорони, захисту та реалізації прав громадян, зокрема культурних прав, з урахуванням законодавства Європейського Союзу. І хоча європейський вибір України був проголошений ще у перші роки існування країни як незалежної держави, наразі завдання з його реалізації у публічному адмініструванні у сфері охорони культурних прав громадян не вирішено, що потребує ретельного осмислення причин такого стану справ.

Актуальність означеного аналізу обумовлена тим, що охорона прав громадян та діяльність публічної адміністрації в Україні належним чином не забезпечуються, законодавство не відповідає європейським вимогам, зокрема щодо забезпечення пріоритету охорони прав громадян, у тому числі культурних прав. Тому для успішного вирішення питань впровадження в українське публічне адміністрування європейських принципів, норм, критеріїв, процедур (європеїзації українського публічного адміністрування) необхідні комплексні дослідження умов та способів реалізації європейських підходів до забезпечення та охорони культурних прав.

Гуманістичні засади теорії і практики публічного адміністрування розвивали українські вчені-правознавці В.Б. Авер'янов, І.В. Арістова, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, В.М. Бевзенко, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, В.В. Галуцько, І.П. Голосніченко, В.Л. Грохольський, Є.В. Додін, О.В. Зайчук і Н.М. Оніщенко, В.О. Заросило, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, А.М. Колодій, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.Г. Комісаров, В.В. Копейчиков, О.Л. Копиленко, О.В. Кузьменко, В.І. Курило, В.А. Ліпкан, К.Б. Левченко, В.Я. Настюк, Н.Р. Нижник, В.І. Олефір, О.П. Рябченко, О.П. Світличний, В.Ф. Сіренко, А.О. Собакарь, І.М. Сопілко, В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, В.В. Цветков, В.О. Шамрай, С.В. Шевчук, В.К. Шкарупа, І.М. Шопіна та ін.

Історичні, адміністративно-правові та організаційні питання публічного адміністрування у сфері культури досліджували В.І. Акуленко, В.П. Андрущенко, В.М. Бебик, І.Д. Безгін, С.Д. Безклубенко, Ю.П. Богуцький, О.А. Гриценко, Л.В. Гу-берський із співавторами, В.Н. Денисов, І.М. Дзюба, М.Г. Жулинський, О.А. Зади-хайло, В.В. Карлова, О.Р. Копієвська, В.Я. Малиновський, А.І. Марущак, П.І. Надо-лішній, Л.М. Новохатько, А.С. Чайковський, С.А. Чукут, В.С. Шестак та ін.

Питання реалізації гуманістичних засад у публічному адмініструванні досліджували сучасні зарубіжні вчені Т.Р.С Аллан, А. Біянчі, Я. Броунлі, Г. Бребан, Т. Вюртенбергер, Е. Грем, С. Маастрофські, Г. Шоллер, Р. Давид і К. Жоффре-Спінозі, М. Дженіс, Р. Кей, Е. Бредлі, Р. Леже, Ж. Мере, Р.А. Мюллерсон, Р. Рісдал, С. Роуз-Аккерман, А. Сингх, С. Джейн-Чандра,

А. Мохоммад, К. Собота, Б. Таманага, Эрнандо де Сото, Х.Л.А. Харт, Т. Хартлі, К. Цвайгерт і Х. Кетц, Е. Шмідт-Ассманн та ін.

Здобутки зазначених та інших науковців містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано стосуються механізмів реалізації вимог гуманістичного праворозуміння в державотворенні, публічному адмініструванні та охороні прав громадян, в тому числі культурних. Водночас питання права, як правило, розглядаються ізольовано від цивілізаційних та культурних процесів – останні, у кращому випадку, розглядаються як об'єкти управління з боку державних інституцій і правових норм, що цими інституціями приймаються. Вплив зворотних зв'язків, як правило, не враховується. Однак для вирішення питань ефективної адаптації правових систем до певних стандартів необхідно зрозуміти, чи відповідають ці стандарти засадничим очікуванням суспільства (або його вагомим прошарків).

З урахуванням цього у даній роботі питання взаємовідносин права та культури розглядається не просто у відносинах керуючий об'єкт (держава і право) → суб'єкт управління (цивілізація та культура), а з урахуванням зворотних зв'язків: держава і право ↔ цивілізація та культура. При цьому стан охорони культурних прав громадян є не просто умовою їх комфортного/некомфортного існування, а й запорукою/перешкодою успішної адаптації до сучасних гуманістичних засад існування держави і права. Тому основною відмінністю роботи від інших у цій сфері є те, що адміністративно-правові аспекти європеїзації українського права у сфері охорони культурних прав громадян досліджуються з урахуванням важливості належної охорони культурних прав як запоруки пріоритетної ролі культури. Відсутність таких комплексних досліджень робить роботу актуальною. При цьому, розглядаючи проблематику охорони прав адміністративно-правовими засобами, автор спирається на запропоноване проф. В.В. Галуньком визначення, що «адміністративно-правова охорона права здійснюється в трьох основних напрямках: правотворчому – коли створюються закони й інші нормативні акти; правозастосовному – коли втілюються в життя встановлені державні правила; правоохоронному – що включає заходи впливу їх до порушників». Отже, сферою діяльності публічної адміністрації, що є предметом вивчення адміністративного права, є вирішення усього комплексу заходів, пов'язаних із забезпеченням культурних прав громадян (індивідуальних та колективних).

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена відповідно до основних положень Концепції адміністративної реформи в Україні, схваленої Указом Президента України від 22.07.1998 № 810/98; Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р.; Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011-2015 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 № 14-10; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених постановою загальних зборів

Національної академії правових наук України від 03.03.2016, а також згідно з темами науково-дослідницької роботи кафедри конституційного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету («Права людини: публічно-правовий вимір», № 82/13.01.02, 2010-2013 рр.; «Громадянське суспільство: публічно-правовий вимір», № 76/13.01.02, 2013-2016 рр.; «Публічно-правовий механізм забезпечення національних інтересів України», № 55/13.01.02, 2016-2019 рр.).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дослідження полягає у тому, щоб на підставі аналізу європейського досвіду розробити концептуальні засади діяльності публічної адміністрації щодо охорони культурних прав громадян, з подальшим формулюванням конкретних пропозицій щодо європеїзації українського адміністративного права та удосконалення публічного адміністрування.

Досягнення поставленої в дисертації мети забезпечується вирішенням таких *задач*:

- розкрити об'єктивність європейського вибору України як чинника європеїзації публічного адміністрування;
- визначити особливості понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір» в контексті європеїзації адміністративного права України;
- охарактеризувати нормативні акти європейського адміністративного простору в контексті охорони культурних прав громадян;
- виявити проблеми імплементації нормативних актів європейського адміністративного простору в національне законодавство України;
- розкрити чинники правозабезпечувальної та правоохоронної функції адміністративного права в контексті західної правової традиції;
- вивчити вплив на обрання прийнятних моделей публічного адміністрування (відкрита західна чи закрита східна) типу пануючої у суспільстві культури (індивідуалістська чи колективістська), прослідкувати особливості реалізації цих взаємозв'язків в Україні;
- з'ясувати організаційно-правові засади публічного адміністрування в Україні в контексті виконання міжнародних зобов'язань країни у сфері охорони культурних прав громадян;
- узагальнити принципи охорони права на свободу творчості як свободу слова в контексті західної правової традиції;
- визначити особливості адміністративно-правових обмежень свободи творчості щодо охорони конвенційних прав і свобод;
- виявити принципи адміністративно-правових гарантій академічних свобод як свободи вираження поглядів в контексті західної правової традиції;
- розкрити сутність адміністративно-правової охорони авторського права і суміжних прав в контексті західної правової традиції;
- розробити теоретико-прикладні засади адміністративно-правової охорони права на доступ до культурних цінностей і культурних благ в контексті їх охорони та примноження з урахуванням західної правової

традиції;

– з'ясувати стан адміністративно-правової охорони права на доступ до нерухомої культурної спадщини в Україні й порівняти з конвенційними вимогами та європейським досвідом;

– з'ясувати стан адміністративно-правової охорони права на доступ до рухомих культурних цінностей в Україні та порівняти з конвенційними вимогами і європейським досвідом;

– розкрити принципи адміністративно-правової охорони права на участь народних мас у культурному житті в контексті принципів ЮНЕСКО та порівняти із станом справ в Україні;

– охарактеризувати стан адміністративно-правової охорони права на доступ осіб з інвалідністю до культурних надбань в Україні в контексті західної правової традиції.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають з приводу впровадження європейських стандартів (європеїзації) в публічне адміністрування в Україні, зокрема у сфері охорони культурних прав громадян.

Предмет дослідження – європеїзація адміністративного права України у сфері охорони культурних прав громадян.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених задач використовувався комплекс взаємопов'язаних методів наукового пізнання, що забезпечили системний підхід до вирішення цих завдань, єдність правового змісту і юридичної форми отриманих результатів. Дисертаційне дослідження побудоване на методологічних основах діалектичного матеріалізму, історичного підходу, об'єктивної істини, пріоритету прав людини, культуроцентризму. Ключовим методом дослідження у даній роботі є *діалектико-матеріалістичний*, який вимагає пошуку витоків культури і права у самій сутності людини, її біологічних коренів та подальшого розвитку (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 3.1). Даний підхід також тісно пов'язаний з *історичним методом*, який передбачає аналіз явищ та закономірностей з урахуванням особливостей їх історичного розвитку (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.2). Важливе місце у роботі посідає *метод аналізу-синтезу* як способу діалектичного мислення (підрозділи 3.1-3.3, 4.1-4.3). *Методи класифікації, групування, системний* застосовано для упорядкування емпіричної інформації та проведення класифікації досліджуваних правових явищ (класифікація джерел європейського адміністративного простору, його принципів, причин неефективної європеїзації публічного управління та адміністративного права України, видів порушень у сфері міжнародних зобов'язань України; способів охорони права на доступ до культурних надбань тощо (розділи 1-4). *Документальний аналіз* дозволив системно вивчити документальні джерела правових явищ, використані у даній роботі (міжнародні акти, акти органів української влади, судові рішення, фотодокументи тощо) (розділів 1-4). *Системно-функціональний метод* допоміг дослідити функціонування культурних, ментальних чинників та

правових явищ в їх взаємодії і взаємозв'язку (підрозділи 1.1, 2.2). *Метод абстрагування* дав змогу зосередитися на найістотніших (у даних правовідносинах) властивостях предметів чи явищ, тимчасово залишаючи поза увагою другорядні ознаки (розділи 1-4). У цьому сенсі, зокрема, застосовується і *формально-юридичний метод* – для вивчення певних зв'язків та відносин на підставі формального аналізу норм права, безвідносно до сутності явищ, які цими нормами описуються (розділи 1-4). *Порівняльно-правовий (компаративний) метод* використано для порівняння, з одного боку, законодавства України та його відповідності європейським стандартам, з іншого – країн ЄС, Ради Європи (РЄ) та США (розділи 1-4). *Соціологічний метод* забезпечує врахування фактичного стану суспільства, культури, менталітету, ставлення населення до певних явищ суспільного життя (підрозділи 2.2, 3.1-3.4, 4.2-4.5). *Метод об'єктивної істини* реалізується шляхом перехресної перевірки вихідних даних дослідження із декількох джерел, опори на судову практику та цифровий (статистичний) матеріал.

Науково-теоретичні джерела дослідження складають праці з теорії держави і права, конституційного, адміністративного, інформаційного, кримінального та інших галузей права.

Нормативною базою дослідження є Конституція та закони України, міжнародні правові акти, міжнародні договори України, конституції та правові акти інших країн, рішення Конституційного Суду України, укази Президента України, нормативно-правові акти органів виконавчої влади України.

Емпіричну основу дослідження склали практика судів України (опрацьовано більше 3 000 судових рішень з Єдиного державного реєстру судових рішень та сайту Вищого господарського суду України), рішення Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ), публічні виступи, статистичні дані, політико-правова публіцистика.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є однією із перших у вітчизняній науці робіт, яка комплексно розв'язує важливу наукову проблему – розробку, на підставі домінуючої у сучасній науці культуроцентристської парадигми та за допомогою аналізу європейського досвіду, концептуальних засад діяльності публічної адміністрації щодо охорони культурних прав громадян, з подальшим формулюванням конкретних пропозицій щодо удосконалення українського публічного адміністрування. Дослідження й практична правова робота, покладені в основу дисертації, та зроблені узагальнення дозволили отримати нові наукові результати, які полягають у такому:

уперше:

– об'єктивність європейського вибору України та запровадження виключно відкритої моделі публічного адміністрування обґрунтовано на основі пізнання взаємозв'язків культурно-ментальних та публічно-правових чинників суспільного розвитку і формулювання концептуальних засад обрання прийнятних моделей публічного адміністрування – відкритої (західної) чи закритої (східної);

– виконано розмежування понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір», на основі чого обґрунтовано положення, що європеїзація адміністративного права України пов'язана не тільки із засвоєнням принципів та норм європейського адміністративного права як адміністративного права ЄС, але і з впровадженням принципів та норм, що склалися у межах як ЄС, так й інших міжнародних організацій демократичного та праволюдного спрямування (РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО та ін.) – так званого європейського адміністративного простору;

– сформульовано положення, що визнання самостійної міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб чи юридичних осіб приватного права в їх відносинах з державою з приводу охорони та захисту своїх прав (наприклад, з приводу звернення до ЄСПЛ чи міжнародного Комітету з прав інвалідів) створює у таких випадках адміністративно-правові відносини між особою – суб'єктом звернення, з одного боку, та державою, проти якої спрямоване таке звернення, з іншого;

– обґрунтовано роль адміністративного права України у засвоєнні європейських принципів (європеїзації) публічного адміністрування у сфері охорони культурних прав громадян, яка забезпечує реалізацію двоєдиного процесу: а) створення належних, європейських принципів та правил публічного адміністрування в Україні у сфері охорони прав, зокрема культурних; б) дотримання, реалізація та виконання самими органами публічної адміністрації України цих європейських принципів та правил публічного адміністрування у сфері охорони прав, зокрема культурних;

– розроблено та побудовано матрицю взаємозв'язків між наявними повноваженнями органів виконавчої влади України, з одного боку, та міжнародними зобов'язаннями України у сфері культури, з іншого. Матричний аналіз показав, що система повноважень органів виконавчої влади України достатньо заповнює систему міжнародних зобов'язань України у сфері культури, натомість проблемою є недостатня ефективність реалізації цих повноважень;

– встановлено суперечливість адміністративно-правового регулювання обігу інформаційних матеріалів в Україні, що містить ознаки порушення суспільної моралі: з одного боку, декларується несприйняття будь-якої пропаганди насильства та жорстокості, а з іншого – кваліфікуються доступні до показу на широкому екрані фільми, які можуть містити «художньо виправдані» сцени насильства та жорстокості;

– проаналізовано та обґрунтовано правомірність адміністративно-правових обмежень щодо потрапляння в український інформаційний простір інформаційного та культурного продукту Російської Федерації як країни-агресора, що веде проти України також й інформаційну війну, в контексті культурної складової інформаційної безпеки та з позицій вимог ст. 10 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ЄКПЛ);

– з метою підсилення охорони культурних прав громадян обґрунтовано

необхідність законодавчого визнання громадських організацій культурно-охоронного спрямування такими, що зацікавлені у питаннях щодо означеної охорони і мають право звертатися до адміністративних судів з позовами до суб'єктів владних повноважень з приводу неналежних рішень, дій чи бездіяльності, наприклад з приводу виділення землі під забудову в охоронюваних зонах пам'яток історії, позбавлення пам'яток їх статусу, бездіяльності у сфері охоронності пам'яток культури, які знаходяться в приватній власності, ліквідації об'єктів культури тощо;

– запропоновано комплекс заходів з європеїзації українського публічного адміністрування у сфері охорони культурних прав громадян, зокрема: мораторій на позбавлення пам'яток їх статусу; контроль за будівельними роботами у зонах археологічних пам'яток; запровадження норми, за якою не можуть прийматися для експонування на виставках та/або вивозитися за кордон об'єкти культурних цінностей, щодо яких немає документальних доказів легальності їх придбання тощо, і при цьому забезпечення незворотності відповідальності посадових осіб суб'єктів владних повноважень за невиконання вимог культурно-охоронного законодавства;

удосконалено:

– розуміння поняття «європеїзація» щодо європеїзації адміністративного права України у сфері охорони культурних прав громадян, яку слід розглядати як впровадження принципів, норм, критеріїв та процедур, прийнятих міжнародними організаціями демократичного та праволюдного спрямування (РЄ, ЄС, ОБСЄ, ЮНЕСКО та ін.), а також у національному праві європейських держав у сфері публічного управління, з метою їх застосування в українському публічному адмініструванні;

– підходи до визначення нормативних актів європейського адміністративного простору щодо охорони культурних прав громадян як актів міжнародних організацій демократичного та праволюдного спрямування (ЄС, РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО, ВОІВ та ін.), що взаємодіють та реалізуються як через безпосереднє співробітництво цих організацій між собою, так і через адаптацію правил та вимог цих організацій через національне право держав-членів;

– знання про позицію ЄСПЛ щодо випадків неприпустимості адміністративно-правових обмежень на поширення інформації;

– знання про засади адміністративно-правової охорони авторського права і суміжних прав відповідно до міжнародних актів та директив ЄС у цій сфері;

– уявлення про проблемні питання адміністративно-правового регулювання функціонування технічних музеїв в Україні (відсутність відповідних керівних нормативно-правових документів щодо технічних музеїв, прийнятих на державному рівні; неналежне забезпечення пільг щодо податку на землю, що використовується під технічні музеї; відсутність належної державної фінансової допомоги відомчим технічним музеям і неврегульованість податкових наслідків недержавної фінансової допомоги

таким музеям) порівняно із функціонуванням таких музеїв у світі;

дістало подальшого розвитку:

– уявлення про основні принципи європейського адміністративного простору, які повинні слугувати орієнтиром щодо європеїзації публічного адміністрування України, найбільш характерними серед яких є верховенство права; пріоритет прав людини; захист слабкої сторони у публічних правовідносинах; відповідальність публічної адміністрації;

– обґрунтування правозабезпечувальної та правоохоронної функцій адміністративного права, які виведені з етологічних та антропологічних чинників;

– узагальнення причин, наслідків та напрямів подолання неналежного забезпечення охорони збереженості об'єктів культури, які мають місце в адміністративно-правовій практиці публічного адміністрування в Україні, порівняно з вимогами міжнародних правових актів та європейською практикою;

– дослідження щодо адміністративно-правових гарантій академічних свобод у контексті міжнародних правових актів та європейської практики;

– окремі теоретико-прикладні закономірності у сфері адміністративно-правової охорони права на доступ до культурних цінностей і культурних благ (культурних надбань) в контексті їх охорони та примноження, зокрема: а) правозабезпечувальна функція адміністративного права найбільш рельєфно виражена саме у сфері охорони права на доступ до культурних цінностей і культурних благ; б) чинні в Україні соціальні нормативи у сфері культури є застарілими, фактично нічого не обмежують та ні до чого не зобов'язують; в) практично усі міжнародні конвенції (крім Гаазької) розглядають культурні цінності саме як рухомі об'єкти, а культурну спадщину – як нерухомі, ця ж традиція притаманна і українському правовому регулюванню; г) близькі за суттю судові справи з приводу охорони культурних прав за участю суб'єктів владних повноважень в умовах українського судочинства нерідко перетинаються в різних системах судочинства, виходячи за межі адміністративного, однак і за таких умов, розглядаючи спір за участю суб'єктів владних повноважень, господарський чи цивільний суд повинен враховувати відмінність статусів публічного і приватного суб'єктів, зафіксовану у ст. 19 Конституції України;

– обґрунтування значення актів Міжнародної ради з охорони пам'яток та історичних місць (ІКОМОС) у сфері охорони культурної спадщини для здійснення адміністративно-правового регулювання та вирішення адміністративних спорів, яке полягає у тому, що положення цих актів є легітимним тлумаченням Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини від 16.11.1972, а невідповідність прийнятих рішень цим актам є порушенням вказаної Конвенції, що враховується в практиці адміністративного судочинства;

– дослідження щодо адміністративно-правової охорони права на участь народних мас у культурному житті в контексті принципів ЮНЕСКО;

– дослідження щодо адміністративно-правової охорони права на доступ осіб з інвалідністю до культурних надбань в контексті західної правової традиції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в роботі висновки й рекомендації використані та можуть використовуватися в майбутньому у:

– науково-дослідній роботі – як теоретична база для подальших наукових досліджень із проблематики впровадження європейських принципів та стандартів в українське публічне адміністрування, розуміння адміністративно-правової охорони прав громадян як вищої мети публічного управління. Матеріали дисертації використано при виконанні науково-дослідних робіт кафедри конституційного й адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету (акт впровадження Національного авіаційного університету від 24.11.2016), а також при підготовці колективної монографії «Громадянське суспільство: публічно-правовий вимір» (Тернопіль : Вектор, 2016. – 352 с.);

– правотворчій діяльності – з метою удосконалення законодавства в напрямку впровадження європейських принципів та стандартів в публічне адміністрування в Україні. Матеріали дисертації використані у Держкомтелерадіо України при узагальненні практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, при погодженні проектів законів, інших актів законодавства (акт впровадження Держкомтелерадіо України від 25.01.2017);

– правозастосуванні – для аналізу наявності чи відсутності, у ході реалізації норм законодавства, врахування європейських принципів та стандартів. Матеріали дисертації використано в Українському інституті національної пам'яті як центральному органі виконавчої влади (акт впровадження Українського інституту національної пам'яті від 10.11.2016);

– навчальному процесі – при викладанні курсів адміністративного права та адміністративного процесу, правознавства, культурології; при підготовці управлінських кадрів у сфері публічного управління; при підготовці підручників, довідників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів, присвячених європеїзації українського права та публічного управління. Результати дисертаційного дослідження використані на кафедрі конституційного і адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету при підготовці навчальних, робочих навчальних програм, курсу лекцій та методичних матеріалів з дисциплін: «Адміністративне право», «Інформаційне право», «Проблеми адміністративно-правового захисту прав громадян», «Конституційне право України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» (акт впровадження Національного авіаційного університету від 24.11.2016).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано дисертантом самостійно. Положення та висновки, що викладені в дисертації та складають її наукову новизну, розроблені автором особисто. У співавторстві з

Л.М. Белкіним опубліковано наукові статті: «Проблеми забезпечення законності в діяльності суб'єктів владних повноважень у сфері реалізації культурних прав громадян», в якій дисертант узагальнив порушення адміністративно-правових норм суб'єктами публічної адміністрації у сфері культури, та «Гене́за створення афінської держави як обґрунтування договірної теорії походження держави», в якій дисертант проаналізував демократичність публічного управління в афінян в контексті загальноцивілізаційного процесу. У співавторстві з М.Л. Белкіним опубліковано тези доповіді «Свобода творчества: единство принципов права в законодательстве Украины и европейской правовой традиции», в якій дисертант обґрунтував обмеження свободи творчості. У колективній монографії «Громадянське суспільство: публічно-правовий вимір» дисертанту належить розділ 4 «Культурні особливості сучасного громадянського суспільства України та їх правове забезпечення» (с. 237-290). Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертації не використовувалися. Наукові положення і результати, які виносилися на захист у кандидатській дисертації здобувача, повторно на захист не виносяться.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження у цілому чи окремі його аспекти оприлюднені здобувачем на двадцяти дев'яти науково-практичних конференціях, серед яких: «Человек. Природа. Общество. Актуальные проблемы» (С.-Петербург, 2010); «Сучасний соціокультурний простір – 2011» (Київ, 2011); «Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2011» (Одеса, 2011); «Альянс наук: вчений вченому (Дніпропетровськ, 2011); «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності» (Дніпропетровськ, 2011); «Современные тенденции развития юридической науки» (Омск, 2012); VIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Vznik moderní vědecké – 2012» (Прага, 2012); «Актуальные проблемы гуманитарных и социальных исследований» (Новосибірськ, 2012; 2016); «Справедливое судопроизводство: иллюзии и реальность» (Баку, 2012); «Право, суспільство та держава: форми взаємодії» (Київ, 2012); «Становлення держави та права в умовах глобалізації: теоретичний та практичний аспект» (Київ, 2012); «Соціально-економічні та правові аспекти розвитку світової економіки» (Донецьк, 2012); «Право як ідея врегулювання: рівень ефективності та способи його підвищення» (Харків, 2012); «Людина і держава – плебсологічний вимір» (Київ, 2012); «Гуманитарные науки и модернизация правовой системы государства: российский и зарубежный опыт» (Новосибірськ, 2013; 2014; 2015); «Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу» (Херсон, 2013); «Становлення та розвиток юридичної освіти в Національному авіаційному університеті» (Київ, 2013); 9-а міжнародна наукова практична конференція «Новината за напреднали наука» (Софія, 2013); «Транспортне право в ХХІ столітті» (Київ, 2013); АЕРО-2013. Повітряне і космічне право (Київ, 2013); X International scientific and practical conference «Scientific horizons – 2014» (Sheffield, 2014);

«Тенденції розвитку юридичної науки в ХХІ столітті» (Київ, 2014); X Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna «Naukowa myśl informacyjnej powiełd – 2014» (Пшемисль (Польща), 2014); «Людина, суспільство, держава: правовий вимір в сучасному світі» (Київ, 2014); «Юридична наука і практика: виклики часу» (Київ, 2015); «Інновації в юридичній освіті» (Київ, 2015); АЕРО-2015. Повітряне і космічне право (Київ, 2015); «Правова реформа в сучасних умовах: досягнення і перспективи» (Київ, 2016); «Формування правових позицій щодо розслідування міжнародних злочинів» (Київ, 2016); «Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти» (Полтава, 2016); «Історія вітчизняного та європейського адміністративного права і процесу» (Київ, 2016); «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми» (Київ, 2017).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображені у шістдесяти восьми друківаних працях, які розкривають її основні положення. Серед них дві монографії – одна одноосібна та одна колективна; двадцять сім наукових статей у фахових виданнях України з юридичних наук; чотири наукові статті у міжнародних наукових періодичних виданнях; тридцять п'ять тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, які містять шістнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 720 сторінок, з яких 409 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається з 1147 найменувань і займає 130 сторінок. Додатки розміщено на 181 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, визначається її зв'язок з науковими планами та програмами, мета і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, ступінь наукової розробленості проблеми, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про апробацію і впровадження результатів роботи, публікації з теми дисертаційної роботи, структуру дисертації та її обсяг.

Розділ 1 «Теоретичні засади європеїзації адміністративного права України у контексті охорони культурних прав громадян» складається з чотирьох підрозділів, в яких розглянуто теоретичні підходи до обґрунтування напрямків та способів провадження європеїзації як засвоєння європейських (у широкому сенсі – західних) стандартів публічного адміністрування.

У *підрозділі 1.1 «Об'єктивність європейського вибору України як чинник європеїзації публічного адміністрування»* проаналізовано культурно-ментальні особливості українського народу як визначальні чинники прийнятної моделі публічного адміністрування. Базовим є положення про те, що суспільство,

право та публічне адміністрування рухаються між двома крайніми моделями: відкритою (демократичною, західною) чи закритою (недемократичною, східною). Суперечність обраної чи нав'язаної моделі публічного адміністрування запиту суспільства призводить до протиріч, трагедій та революцій. Наголошено, що до Революції Гідності 2013-2014 рр. не було здійснено наукового розмежування прийнятних моделей щодо властивостей, притаманних українському народу.

У результаті дослідження наголошено, що історично, культурно та ментально український народ розвивався під сильним впливом європейських правових та культурних традицій з демократичним античним корінням та ментально відповідає європейським націям. Ці властивості не відповідають російським традиціям східного типу і виключають інтеграцію на схід. Моделі публічного адміністрування східного типу є чужими Україні. Тому європейський вибір України, з реалізацією відкритих моделей публічного управління, визначений об'єктивно. Натомість Україна не змогла належним чином реалізувати це прагнення за роки незалежності внаслідок деструктивної ролі пострадянського чиновництва, панування якого зумовило консервацію радянських традицій управління державою.

У підрозділі 1.2 «Європейське адміністративне право та європейський адміністративний простір у контексті європеїзації адміністративного права України» виконано розмежування понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір». Наголошується, що для гармонізації відносин української держави та українського суспільства як носія європейського менталітету необхідно привести систему публічного адміністрування в Україні у відповідність до потреб європейського стилю публічного адміністрування, тобто європеїзувати цю систему. Тому вирішення питання розмежування понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір» саме українською адміністративною наукою необхідне для визначення орієнтирів європеїзації.

В результаті дослідження запропоновано таке розмежування: європейське адміністративне право – це адміністративне право ЄС, дотримання положень якого забезпечується Судом ЄС у спорах із наднаціональними органами ЄС; європейський адміністративний простір – це складова європейського правового простору, що інтегрує у собі напрацювання міжнародних організацій демократичного спрямування (ЄС, РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО та ін.); при цьому європейське адміністративне право є складовою європейського адміністративного простору, інтегруючись з останнім як безпосередньо, так і переломлюючись через національні адміністративно-правові системи. У цьому контексті запропоновано авторське визначення поняття «європейський адміністративний простір» як складової поняття «європейський правовий простір» (наведено у вступі), які ставлять у центр уваги пріоритет прав осіб, орієнтацію на потреби громадян та дотримання принципів верховенства права. Наголошено на вагомій ролі РЄ та ЄСПЛ у ствердженні прав людини в Європі, зокрема в Україні. Сформульовано

положення про те, що визнання самостійної міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб чи юридичних осіб приватного права в їх відносинах з державою з приводу охорони та захисту своїх прав (наприклад, з приводу звернення до ЄСПЛ чи до міжнародного Комітету з прав інвалідів) створює у таких випадках адміністративно-правові відносини між особою – суб'єктом звернення, з одного боку, та державою, проти якої спрямоване таке звернення, з іншого боку.

У підрозділі 1.3 *«Нормативні акти європейського адміністративного простору у контексті охорони культурних прав громадян»* наголошується, що для засвоєння принципів та стандартів європейського адміністративного простору в адміністративному праві України необхідно визначити правові акти європейського адміністративного простору. Сукупність цих актів первісно встановлюється крізь призму імплементації Угоди про асоціацію Україна – ЄС. Наголошено, що відповідно до цієї Угоди, з метою досягнення цілей асоціації щодо забезпечення усього спектру прав громадян, у тому числі культурних, Сторони повинні дотримуватися міжнародно-правових вимог актів не тільки (а можливо, і не стільки) ЄС, скільки інших міжнародних актів, у тому числі ООН, ОБСЄ, Паризької хартії для нової Європи 1990 р., ЄКПЛ 1950 р., інших документів РЄ, у тому числі рішень ЄСПЛ, організацій у сфері захисту інтелектуальної власності тощо. Отже, Угода про асоціацію є поліструктурним правовим феноменом, який передбачає співробітництво не тільки в межах даної Угоди, тобто у межах ЄС, а й у межах широкого спектру міжнародних організацій і міжнародних договорів. Узагальнено акти вказаних організацій у сфері культури. Автором введено у науковий оборот маловідомі українській науці міжнародні документи РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО, наприклад: Європейська декларація стосовно завдань у галузі культури (РЄ, 1984 р.), Документ Краківського симпозіуму з питань культурної спадщини держав – учасниць ОБСЄ (1991 р.), Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру ОБСЄ (Копенгаген, 29.06.1990), Рекомендації Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Збереження культурної спадщини всіх віків» (ЮНЕСКО, 1982 р.) та ін. Узагальнено принципи європейського адміністративного простору, найбільш характерними серед яких є верховенство права; пріоритет прав людини; захист «слабкої сторони» у публічних правовідносинах; відповідальність публічної адміністрації тощо.

У підрозділі 1.4 *«Загальні проблеми імплементації нормативних актів європейського адміністративного простору в адміністративне законодавство України»* звертається увага на відсутність реальних проривів України у сфері засвоєння європейських принципів та стандартів публічного адміністрування. Зокрема, процес моніторингу ПАРЄ стану виконання зобов'язань України, взятих країною при вступі до РЄ, свідчить про неспроможність та небажання української влади впроваджувати у державно-правове життя України європейських «правил гри» та спростовує тезу про можливість європеїзації України власними силами («європеїзація знизу»), без євроінтеграції. Системно сформульовано проблеми європеїзації українського

права.

Дістала обґрунтування роль адміністративного права як науки і як галузі права у засвоєнні європейських принципів і європеїзації адміністративного права: оскільки імплементація будь-якого міжнародного акта є «домашнім завданням» певної країни, тобто складовою публічного адміністрування, це завдання опосередковується адміністративним правом; діяльність органів публічної адміністрації у сфері європеїзації адміністративного права України являє собою двоєдиний процес забезпечення: а) створення належних, європейських принципів та правил публічного адміністрування в Україні у сфері охорони прав, зокрема культурних; б) дотримання, реалізація та виконання самими органами публічної адміністрації України цих європейських принципів та правил публічного адміністрування у сфері охорони прав, зокрема культурних.

Розділ 2 «Адміністративно-правові моделі публічного адміністрування в контексті властивостей типів культур: інтегративний підхід» складається з трьох підрозділів і присвячений пошуку та обґрунтуванню інтегративного – адміністративно-правового та культурологічного (на базі класифікації типів культур) – підходу щодо ефективного впровадження європеїзації українського публічного адміністрування, зокрема у сфері охорони культурних прав громадян.

У підрозділі 2.1 *«Правозабезпечувальна та правоохоронна функції адміністративного права: антропологічний вимір»* знаходить подальше втілення концепція засвоєння принципів європейського адміністративного простору як чинника європеїзації українського публічного адміністрування. Зокрема, наголошується, що вказані принципи відповідають відкритій моделі публічного адміністрування, демократичним правовим традиціям.

Доктринально та відповідно до задекларованих цілей Україна прагне реалізовувати відкриту модель публічного адміністрування, що відповідає менталітету українського народу, запиту суспільства та конституційним вимогам. Однак, попри задекларовані цілі, очікування втілення правозабезпечувальної та правоохоронної функції публічного адміністрування в Україні виправдовуються далеко не завжди, що неодноразово встановлювалося у рішеннях ЄСПЛ. Тому важливим є подальше обґрунтування правозабезпечувальної та правоохоронної функції адміністративного права.

З цією метою автором запропоновано концепцію, відповідно до якої антропологічний і культурологічний вимір адміністративного права полягає у тому, що людські суспільства виникли не раптово, а склалися протягом десятків мільйонів років, накопичуючи генетичний багаж переважно вертикальної консолідації, що відповідає інтересам «сильних та могутніх» та породжує свавілля ієрархів. У процесі антропогенезу як результату культурної роботи здійснювалася горизонтальна консолідація людських спільнот, незалежно від влади ієрарха та із забезпеченням її обмеження. Глибинне покликання права – урізати владу найсильнішого, захистити інтереси «слабкої

сторони». Звідси виводиться глибинна роль адміністративного права як ПРАВА – захист прав, свобод та інтересів громадян в їх взаємовідносинах з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Такий підхід, звичайно, не має нічого спільного з поглядом на адміністративне право як інструмент практичної реалізації нормативних розпоряджень влади.

У підрозділі 2.2 *«Культурологічні аспекти формування моделей публічного адміністрування у контексті європеїзації адміністративного права України»* безпосередньо досліджується зв'язок між типами культури у суспільстві та моделями публічного управління в країні. Виходячи зі згаданої у вступі культуроцентристської парадигми, прослідковано стійку пряму кореляцію, як у просторі, так і у часі, між типом культури в суспільстві (індивідуалістська чи колективістська) і моделлю адміністративного права та публічного управління (відкрита демократична західна чи закрита недемократична східна). Зокрема, за системою показників Г. Хофстедє виділено країни з переважно індивідуалістським (Канада, США, Великобританія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Данія, Австралія) та переважно колективістським (Пакистан, Туреччина, Тайвань, Колумбія, Венесуела, Мексика, Сербія, Індія, Японія) типами культур, і саме таким типам відповідають відкрита чи закрита моделі управління. Винятки мають тимчасовий характер (авторитарний нацизм у Німеччині з відносно швидкою та глибокою денацифікацією чи, навпаки, тимчасова демократія 1991-1993 рр. в традиціоналістській Росії).

На підставі застосування хофстедєвих індексів Д. Майтрі й Т. Бредлі визнали Україну країною з переважно відкритим типом культури. Це кореспондується із встановленим у розділі 1 європейсько орієнтованим менталітетом української політичної нації та її тісним зв'язком з європейськими політичними, правовими та культурними традиціями. Тому для України є об'єктивно неприйнятними недемократичні моделі права й управління.

У підрозділі 2.3 *«Організаційно-правові засади публічного адміністрування в Україні у контексті виконання міжнародних зобов'язань країни у сфері охорони культурних прав громадян»* наголошено, що адміністративно-правова охорона культурних прав громадян забезпечується державою через систему належним чином організованих органів публічного адміністрування. Роль держави та її органів у забезпеченні культурних прав громадян визнається міжнародними документами у сфері культури; при цьому повинна гарантуватися свобода творчих процесів, якщо вони не суперечать загальнолюдським цінностям, нормам суспільної моралі. У підрозділі розглянуто систему повноважень Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України (КМУ), центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ), у тому числі Міністерства закордонних справ (МЗС), у сфері управління культурою та охорони культурних прав громадян, в контексті відповідності європейським правовим традиціям (європеїзації) та з урахуванням виконання міжнародних зобов'язань країни у сфері культури.

Системно розглянуто роль Президента України у сфері охорони культурних прав громадян в парламентсько-президентській системі управління. Президент як гарант прав і свобод громадян повинен відігравати ключову роль в охороні їх культурних прав. Серед функцій Президента у цій сфері виділено: участь у законотворенні (право законодавчої ініціативи, право підписання/непідписання законів і пов'язане з ним право вето); нормотворчі (видання указів і розпоряджень); керівництво РНБО (при розгляді культури як чинника національної безпеки, у тому числі культурної складової інформаційної безпеки); контрольні, заохочувальні.

Досліджено роль КМУ та ЦОВВ, у тому числі МЗС, у сфері охорони культурних прав громадян, з урахуванням виконання міжнародних зобов'язань країни у сфері культури. Зазначено, що українське законодавство надає цим органам достатні повноваження для реалізації в Україні її міжнародних зобов'язань. Однак ці повноваження реалізуються неналежним чином. Виявлено системне недостатнє фінансування та матеріально-технічне забезпечення культури в Україні, що не відповідає міжнародним зобов'язанням країни щодо піклування про національну культуру як складову частину міжнародного (світового та європейського) культурного надбання. Наголошується на неприпустимості скорочення мережі соціокультурних об'єктів, яке триває в Україні.

Звертається увага на несвоєчасну ратифікацію міжнародних договорів (угод), до яких приєдналася (підписала) Україна, а також прийняття на виконання цих угод внутрішнього законодавства.

Критично оцінюється визначена КМУ участь Міністерства культури України у міжнародних організаціях, запропоновано додаткові напрями такої участі.

Розділ 3 «Європеїзація адміністративного права України у сфері охорони свободи творчості» складається з чотирьох підрозділів, в яких продовжується дослідження практики охорони культурних прав громадян в окремих сферах культури з урахуванням міжнародної компоненти. Тим самим розглядається фактичний стан європеїзації у цих сферах та її недоліки й проблеми. Зокрема, формулюється положення, що культурні права, попри їх різноманітність, можуть бути об'єднані у два основних блоки: право на творче самовираження (одноособово або у колективі) та право на доступ до культурних надбань інших. У підрозділах 3.1-3.4 розглядається перший блок прав.

У підрозділі 3.1 *«Адміністративно-правові гарантії свободи творчості як свободи слова в контексті західної правової традиції»* адміністративно-правова охорона прав на творче самовираження досліджується на ґрунті визнання дуалізму прав на самовираження та їх обмежень, при цьому домінуючу позицію має саме принцип свободи самовираження. У рішенні Верховного Суду США від 21 червня 1973 р. у справі «Miller v. California» визнано існування небезпек, властивих починанням щодо державного регулювання будь-яких форм вираження.

На підставі узагальнення великої кількості джерел та безпосередньо рішень ЄСПЛ встановлено, що в цілому ЄСПЛ, застосовуючи європейські стандарти у вирішенні справ, що стосуються захисту свободи творчості, і здійснюючи «європейський нагляд», більш схильний обирати позицію захисту свободи, ніж її обмеження, особливо коли йдеться про оцінку діяльності держави, державних органів, політиків, інших учасників публічних дебатів (хоча висвітлення приватного життя повинне здійснюватися обережно). Держава має позитивний обов'язок щодо захисту та забезпечення безпеки журналістів; тиск на журналістів щодо розкриття джерел інформації є порушенням журналістського привілею. Свобода вираження поглядів в армії і поліції не зупиняється «біля воріт казарми». На підставі вивчення безпосередньо рішень ЄСПЛ автором сформульовано нові для української наукової літератури правові позиції ЄСПЛ щодо свободи самовираження.

Звернено увагу на рішення ЄСПЛ проти України (2005-2006 рр.), де констатується незадовільний стан справ із свободою слова в Україні внаслідок невиконання нею своїх зобов'язань перед РЄ.

Простежується зв'язок відносин у сфері культури, з одного боку, та у сфері інформації, з іншого, на теоретичному рівні, у нормативному регулюванні та у практичній діяльності. Зокрема, зазначена єдність адміністративно-правового регулювання дозволяє використовувати одні й ті самі чи близькі принципи з'ясування правомірності обмежень чи відсутності підстав для таких обмежень, що має місце як у рішеннях ЄСПЛ, так і, наприклад, у рішеннях Верховного Суду США.

У підрозділі 3.2 «Адміністративно-правове регулювання обмеження свободи творчості щодо охорони конвенційних прав і свобод» досліджено принципи адміністративно-правових обмежень чи заборон щодо поширення інформації. Серед них ЄСПЛ, як правило, схвалює ті, що спрямовані на захист суспільної моралі, значно рідше – на захист авторитету судів, національної безпеки, особистого життя неопублічних осіб. При цьому ЄСПЛ схильний погоджуватися з обмеженнями, якщо вони спрямовані на захист почуттів віруючих чи дітей та молоді від несприятливого морального впливу.

Демократична правова традиція вкрай несхвально ставиться до будь-яких проявів аморальності, пов'язаної з дітьми. Зокрема, у США вважається, що дитяча порнографія є неприйнятною за будь-яких умов і забороняється незалежно від художньої або іншої цінності творів, вона не може виправдовуватися будь-якими посиланнями на свободу самовираження і не є предметом захисту та охорони за Першою поправкою до Конституції США.

В Україні ставлення до поширення матеріалів, що містять ознаки порушення суспільної моралі, є вкрай непослідовним та не відповідає західній правовій традиції. З одного боку, декларується несприйняття пропаганди насильства та жорстокості, а з іншого – кваліфікуються доступні до показу на широкому екрані фільми групи «X21», які можуть містити так звані «художньо виправдані» сцени насильства та жорстокості. Натомість відповідальність, передбачена законодавством України, є очевидно

непропорційною ані порівняно з європейською, ані порівняно з законодавством України щодо інших проступків, ані щодо чіткості формулювань та визначень.

Вперше з позицій вимог ч. 2 ст. 10 ЄКПЛ проаналізовано та обґрунтовано правомірність обмежень потрапляння в український інформаційний простір інформаційного та культурного продукту РФ як країни-агресора, що веде проти України у тому числі й інформаційну війну. Доведено, що ці обмеження прямо передбачені законом, мають правомірну мету та є необхідними у демократичному суспільстві, оскільки російська пропаганда завдала і завдає величезної шкоди національній безпеці України, реально призводить до загибелі людей. Крім того, Україна стосовно РФ не пов'язана Європейською конвенцією про транскордонне телебачення, оскільки РФ не ратифікувала цю Конвенцію.

У підрозділі 3.3 *«Адміністративно-правові гарантії академічних свобод як свободи вираження поглядів в контексті західної правової традиції»* розглянуто академічні свободи як культурні права – складові права на свободу самовираження. Встановлено, що концепція академічної свободи є рецепцією принципів свободи самовираження у сфері мистецтва та інформації у специфічну сферу – викладання у вищих навчальних закладах. У цьому контексті властивості прав на академічну свободу відповідають властивостям, притаманним культурним та інформаційним правам в їх єдності. З точки зору принципів правового регулювання, захисту та/або обмежень, а також спільної сфери їх застосування академічна свобода може розглядатися як культурне право. Академічна свобода є важливим чинником діяльності університетів, визнана важливим різновидом свобод РЄ (Рекомендація ПАРЄ 1762 (2006) «Академічна свобода та університетська автономія»), її законодавче визнання, закріплення та дотримання відповідає міжнародним зобов'язанням, як мінімум країн РЄ, демократичним тенденціям в сучасному світі. Розглянуто керівні принципи, викладені в Рекомендації ЮНЕСКО і МОП від 21.10.1997 «Про статус викладацьких кадрів вищих учбових закладів».

У підрозділі 3.4 *«Адміністративно-правова охорона авторського права і суміжних прав в контексті західної правової традиції»* досліджено засади адміністративно-правової охорони авторського права і суміжних прав в Україні порівняно з комплексом норм відповідно до 9 ключових міжнародних актів у цій сфері (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів; Всесвітня конвенція про авторське право; Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів; Договір ВОІВ про авторське право; Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення; Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм; Договір ВОІВ про виконання і фонограми; Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються через супутники; Угода ТРІПС) та 9 директив ЄС у цій сфері. Порівняно принципи правового регулювання даних актів між собою та цих актів у комплексі із законодавством України.

Встановлено зайвий ухил у законодавстві України у бік гарантій прав авторів та виконавців. Звернено увагу, що останнім часом в Європі та США склалося розуміння необхідності пошуку консенсусу між інтересами суб'єктів авторського права та суміжних прав й інтересами суспільства на доступ до культурних надбань. В систему гарантій прав громадян на доступ до культурних цінностей повинні включатися також гарантії збалансованого доступу до фонограм, відеограм, виконань, передач мовлення як об'єктів культурного надбання людства. Здійснено порівняння з актами ЄС у сфері інтелектуальної власності. З метою зазначеної гармонізації запропоновано зміни до законодавства України з урахуванням положень зазначених міжнародних актів.

Розділ 4 «Європеїзація адміністративного права України у сфері охорони права на доступ до культурних надбань» складається з п'яти підрозділів, в яких продовжується дослідження практики охорони культурних прав громадян в окремих сферах культури з урахуванням виконання міжнародних зобов'язань України у сфері культури зі згаданого вище другого блоку прав – прав на доступ до існуючих культурних надбань.

У підрозділі 4.1 «Адміністративно-правова охорона права на доступ до культурних цінностей і культурних благ в контексті їх охорони та примноження: теоретико-прикладний аналіз та європейський досвід» встановлено та сформульовано нові теоретико-прикладні закономірності у сфері адміністративно-правової охорони прав на доступ до культурних цінностей і культурних благ (культурних надбань) в контексті їх охорони та примноження, а саме: правозабезпечувальна функція адміністративного права найбільш рельєфно виражена саме у сфері охорони цього права, оскільки це право означає необхідність забезпечити такий доступ населенню в цілому, і кожна окремо взята людина чи окрема спільнота не здатні самотійно вирішити складні питання збереження (охорони) культурних надбань з метою надання доступу до них; при розгляді діалектики понять «доступ до культурних надбань» та «охорона культурних надбань» встановлено вона полягає у тому, що держава здійснює охорону культурних надбань, забезпечуючи їх максимальну доступність для громадян, при цьому охорона є необхідною умовою доступу, оскільки в умовах, коли культурні надбання не охороняються, вони піддаються ризику бути зіпсованими чи знищеними; встановлено, що чинні в Україні соціальні нормативи у сфері культури є застарілими, фактично нічого не обмежують та ні до чого не зобов'язують, показники наявності музеїв в Україні також є значно нижчими за європейські; проаналізовано термінологічні особливості застосування понять «культурна спадщина» та «культурні цінності», встановлено, що практично усі міжнародні конвенції (крім Гаазької) розглядають культурні цінності саме як рухомі об'єкти, а культуру спадщину – як нерухомі, ця ж традиція притаманна і українському правовому регулюванню; близькі за суттю судові справи з приводу охорони культурних прав за участю СВП в умовах українського судочинства нерідко перетинаються в різних системах судочинства, виходячи

за межі адміністративного, однак і за таких умов, розглядаючи спір за участю СВП, господарський чи цивільний суд повинен враховувати відмінність статусів публічного і приватного суб'єктів, зафіксовану у ст. 19 Конституції України; доводиться необхідність надання права судового оскарження сумнівних рішень СВП в культуроохоронній сфері організаціям культуроохоронного спрямування.

У підрозділі 4.2 «Адміністративно-правова охорона права на доступ до нерухомої культурної спадщини: практика реалізації та європейський досвід» розглянуто особливості правовідносин у сфері охорони права на доступ до нерухомої культурної спадщини. Встановлено, що з історичної точки зору правова охорона культурного надбання – це, здебільшого, західна правова традиція. Переважно європейський дискурс правової охорони права на доступ до нерухомої культурної спадщини означає, що чесну імплементацію та забезпечення чесного виконання фактично європейських вимог культуроохоронних міжнародних актів слід розглядати як європеїзацію адміністративного права у цій сфері. Натомість в Україні мають місце серйозні порушення українською владою конвенційних зобов'язань у сфері охорони збереженості нерухомої культурної спадщини: відсутність надійного запобігання будь-якому плану зміни території, функціонально прив'язаної до об'єктів спадщини, що охороняються; виділення землі під забудову в охоронюваних зонах пам'яток історії; відсутність належного контролю за схоронністю пам'яток культури, які знаходяться в приватній власності; відсутність системної протидії руйнуванню нерухомих пам'яток археології; руйнування об'єктів архітектури, які мають історичну цінність, але формально не внесені до реєстру нерухомих пам'яток України (або спеціально виключені з такого реєстру); несанкціонована перебудова (спотворення) охоронюваних архітектурних пам'яток; всупереч Європейській ландшафтній конвенції нормативно не врегульована та належним чином не здійснюється охорона ландшафтів.

Обґрунтовано значення актів ІКОМОС у сфері охорони культурної спадщини для здійснення адміністративно-правового регулювання та вирішення адміністративних спорів, яке полягає у тому, що положення цих актів є легітимним тлумаченням Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини від 16.11.1972, а невідповідність прийнятих рішень цим актам є порушенням вказаної Конвенції, що враховується в практиці адміністративного судочинства. Узагальнено вимоги ІКОМОС до охорони культурної та природної спадщини.

У підрозділі 4.3 «Адміністративно-правова охорона права на доступ до рухомих культурних цінностей: практика реалізації та європейський досвід» розглянуто деякі актуальні питання регулювання доступу до рухомих культурних цінностей та їх збереження. Так, з моменту прийняття Конвенції про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню і передачі права власності на культурні цінності (Париж, 14.11.1970), міжнародна спільнота офіційно вважає неприйнятним

неконтрольоване переміщення культурних цінностей через державні кордони. Однак у ключовому в даній сфері Законі України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» український законодавець досі не зміг належним чином уніфікувати власну термінологію, оскільки, наприклад, довідник кодів товарів за УКТ ЗЕД групи 97 (культурні цінності, які підлягають декларуванню відповідно до ч. 5 ст. 374 Митного кодексу України) фактично використовує термінологію з Конвенції від 14.11.1970. І хоча ратифікована Україною Конвенція теж є частиною українського законодавства, не вбачається розумних підстав, щоб не привести закон у відповідність до Конвенції і не створювати штучних колізій. Наводиться суперечлива адміністративна судова практика з цього приводу.

Узагальнено Рекомендації Інтерполу, ЮНЕСКО та Міжнародної ради музеїв (ІКОМ) щодо протидії незаконній торгівлі предметами культури через Інтернет. Показано, що у відповідних українських нормативних актах, наприклад у Правилах торгівлі антикварними речами (від 29.12.2001), вказані Рекомендації не імплементовано. Практично не імплементовано в українське законодавство рекомендації РЄ R (96) 6 щодо аналізу ризиків втрат культурних цінностей.

Проаналізовано особливості функціонування технічних музеїв в Україні і за кордоном. Зроблено висновок, що на даному етапі розвитку музейної справи в Україні розвитку науково-технічних музеїв не приділяється достатньої уваги з боку органів державної влади. Рівень розвитку технічних музеїв помітно відстає від стану розвитку аналогічних музеїв у багатьох країнах світу. Існує багато питань, які підлягають законодавчому і підзаконному врегулюванню, перш за все у сфері правового статусу та оподаткування таких музеїв.

У контексті доступу до рухомих культурних цінностей розглянуто співвідношення між українським законодавством та Рекомендацією РЄ R (2000) 13 від 13.07.2000 щодо європейської політики доступу до архівів. Встановлено, що в українському законодавстві низка важливих норм законів України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про доступ до публічної інформації» не узгоджується з Рекомендацією R (2002) 2 від 21.02.2002 про доступ до офіційних документів, а відтак і Рекомендацією R (2000) 13. Вивчення взаємопов'язаних вимог РЄ та ЮНЕСКО щодо гарантій доступу до архівів репресивних режимів дозволило сформулювати принципи доступу: безумовне збереження усіх документів, що свідчать про репресії; пріоритет публічного права визначати осіб, відповідальних за злочини проти прав людини, перед правом на приватність щодо цих осіб; забезпечення доступу до архівних документів, створених до 1991 р., перш за все документів, що стосуються репресивної діяльності служб СРСР; безумовний доступ осіб, що постраждали від репресій, до усіх архівних документів про себе; право осіб на внесення змін чи заяв щодо інформації, яка міститься про них у персональних досьє. Окремі з перелічених положень враховані при прийнятті Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного

тоталітарного режиму 1917-1991 років» та можуть бути використані для його обґрунтування та удосконалення.

У підрозділі 4.4 «Адміністративно-правова охорона права на участь народних мас у культурному житті в контексті принципів ЮНЕСКО» розглянуто та проаналізовано у контексті стану охорони культурних прав громадян в Україні принципи ЮНЕСКО щодо участі народних мас у культурному житті, зокрема за Рекомендацією про участь та внесок народних мас у культурне життя (Найробі, 26.11.1976), та їх значення для України. Встановлено, що широке залучення народних мас до участі у культурному житті є важливим чинником розвитку культури у країні. Наголошується на необхідності забезпечення культурних прав як складової загальних прав людини; гарантування свободи самовираження та інформації, свободи ЗМІ; охорони культурної спадщини, у тому числі нематеріальної, особливої уваги до забезпечення участі у культурному житті осіб з обмеженими можливостями, обмеження проявів насильства та агресії в культурі; забезпечення матеріальної бази культури та статусу працівників культури. Натомість влада України не може похвалитися особливими досягненнями в адміністративно-правовому забезпеченні цих компонентів. Не реалізовано належним чином охорону культурної спадщини, не знайшла належного законодавчого забезпечення охорона нематеріальної спадщини; суперечливими є підходи до обмеження проявів насильства та агресії в культурі; існують суттєві проблеми у забезпеченні участі у культурному житті осіб з обмеженими можливостями (див. підрозділ 4.5). Статистичні дані свідчать про постійне зниження кількості соціокультурних об'єктів в Україні, що призводить до звуження можливостей доступу до культури, особливо у невеликих містах та у сільській місцевості. Українська влада недостатньо піклується про матеріальне забезпечення працівників культури. Фактично Україна на 26-му році своєї незалежності не змогла досягти рівня, який мав місце ще в УРСР, а за деякими позиціями має суттєвий відкат від раніше досягнутого рівня, зокрема щодо втрати великої кількості соціокультурних об'єктів і колективів культури.

У підрозділі 4.5 «Адміністративно-правова охорона права на доступ осіб з інвалідністю до культурних надбань у контексті західної правової традиції» у контексті принципу недискримінації розглянуто різноманітні аспекти забезпечення доступу осіб з інвалідністю до культурних надбань. Встановлено, що на міжнародному рівні гарантії прав інвалідів, у тому числі культурних, встановлюються документами ООН: Всесвітньою програмою дій щодо інвалідів (від 03.12.1982 № 37/52); Стандартними правилами забезпечення рівних можливостей для інвалідів (від 20.12.1993 № 48/96); Конвенцією ООН про права інвалідів (від 13.12.2006), ратифікованою Україною 16.12.2009. Встановлено, що реалізація прав осіб з інвалідністю у сфері культури не знайшли належного втілення в українському законодавстві й українській практиці та не відповідають вимогам перелічених актів та практиці країн демократичної правової традиції. Сформульовано конкретні

пропозиції щодо подолання такої ситуації.

Встановлено, що Факультативним протоколом до Конвенції про права інвалідів запроваджено механізм захисту індивідуальних прав осіб або груп осіб, що вважають себе жертвами порушення відповідною Державою-учасницею положень цієї Конвенції. Комітет з прав інвалідів уповноважений приймати й розглядати такі повідомлення від таких осіб або груп осіб і здійснювати відповідні розслідування. За своєю суттю цей механізм є близьким до встановленого РЄ щодо ЄСПЛ, однак Комітет не має повноважень приймати рішення, обов'язкові для виконання Державою.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає у розробці, на підставі домінуючої у сучасній науці культуроцентристської парадигми та з урахуванням аналізу європейського досвіду, концептуальних засад діяльності публічної адміністрації щодо охорони культурних прав громадян, з подальшим формулюванням конкретних пропозицій щодо удосконалення українського публічного адміністрування. Відповідно до мети роботи сформульовано такі висновки і пропозиції.

1. Об'єктивність європейського вибору України як чинник європеїзації публічного адміністрування розкривається на підставі аналізу впливу культурно-ментальних чинників суспільства на вибір прийнятних для відповідного суспільства моделей публічного адміністрування, оскільки встановлено, що серед двох моделей публічного адміністрування – відкритої (західної) та закритої (східної) – український народ тяжіє до відкритої моделі і заперечує закриту модель. Послідовне впровадження європейських політичних й правових традицій в національні системи публічного адміністрування прийнято називати європеїзацією. Зокрема, під європеїзацією адміністративного права слід розуміти не тільки формальне впровадження норм європейського права, але й шире сприйняття європейського стилю правового мислення, правотворчості, правозастосування та правоохорони, що фактично в Україні не досягнуто.

2. Визначено особливості понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір» у контексті європеїзації адміністративного права України. Встановлено, що ці поняття не можна ототожнювати, але потрібно розглядати їх у діалектичному взаємозв'язку. Обґрунтовано, що під європейським адміністративним правом слід розуміти адміністративне право ЄС, дотримання положень якого забезпечується Судом ЄС у спорах із наднаціональними органами ЄС. Водночас поняття «європейський адміністративний простір» виходить за межі ЄС і формується також у межах інших європейських та міжнародних організацій демократичного і праволюдного спрямування (РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО,

організацій у сфері захисту інтелектуальної власності та ін.), національних правових систем демократичних країн; при цьому «європейське адміністративне право» бере участь у формуванні загальних закономірностей та принципів «європейського адміністративного простору». Запропоновано авторське тлумачення поняття «європейський адміністративний простір» як складової поняття «європейський правовий простір», який узагальнює та поширює принципи, норми, критерії та процедури, прийняті міжнародними організаціями демократичного і праволюдного спрямування (РЄ, ЄС, ОБСЄ, ЮНЕСКО та ін.), а також національним правом європейських держав у сфері публічного управління, з метою забезпечення та захисту прав осіб у взаємовідносинах з органами публічної адміністрації на засадах пріоритету прав осіб, орієнтації на потреби громадян та дотримання принципів верховенства права; при цьому «європейське адміністративне право» є складовою «європейського адміністративного простору», інтегруючись з останнім як безпосередньо, так і переломлюючись через національні адміністративно-правові системи. Наголошено на ролі РЄ та ЄСПЛ у ствердженні прав людини в Європі, зокрема в Україні.

Узагальнено найбільш характерні принципи європейського адміністративного простору, які повинні слугувати орієнтиром щодо європеїзації публічного адміністрування України, серед яких є верховенство права; пріоритет прав людини; захист «слабкої сторони» у публічних правовідносинах; відповідальність публічної адміністрації.

3. Охарактеризовано нормативні акти європейського адміністративного простору, що дозволило визначити коло таких актів у сфері охорони культурних прав громадян як актів міжнародних організацій демократичного та праволюдного спрямування (ЄС, РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО, організацій у сфері захисту інтелектуальної власності та ін.), напрямки та принципи правового регулювання нормами цих актів, способи їх взаємодії та взаємозв'язку.

4. Виявлено проблеми імплементації нормативних актів європейського адміністративного простору в національне законодавство України, зокрема у сфері культури, а саме: пріоритет норм міжнародного права, перш за все міжнародних договорів, не закріплено безпосередньо у Конституції України; у законодавстві України не визначено, як практично застосовувати «загальновизнані принципи і норми міжнародного права»; не визначено місце міжнародно-правових актів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (крім рішень ЄСПЛ); невиправданою є затримка ратифікації міжнародних угод; низькою є якість вітчизняного законодавства; неготовність українського правозастосувача (органів виконавчої влади, судових органів) застосовувати норми міжнародного права у внутрішньодержавних відносинах як безпосередньо діючі; загальна неготовність суб'єктів публічної адміністрації дотримуватися гуманістичних засадничих принципів, закладених у Конституції та законах України. Зокрема, доведено, що *acquis communautaire* повинно застосовуватися при нормотворенні, а адміністративні суди мають встановлювати порушення за наявності такого незастосування в діяльності

суб'єктів підзаконного нормотворення.

Наголошено на провідній ролі адміністративного права як науки і як галузі права у засвоєнні європейських принципів та європеїзації публічного адміністрування, оскільки імплементація будь-якого міжнародного законодавства є «домашнім завданням» певної країни, тобто складовою публічного адміністрування.

5. Розкрито чинники правозабезпечувальної та правоохоронної функції адміністративного права в контексті західної правової традиції на засадах дослідження етологічних та антропологічних аспектів. У процесі антропогенезу як результату культурної роботи сформовано глибинне покликання права – урізати владу найсильнішого, захистити інтереси слабкої сторони. Звідси виводиться найважливіша роль адміністративного права як ПРАВА – захист прав, свобод та інтересів громадян в їх взаємовідносинах з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

6. Вивчено вплив на обрання прийнятних моделей публічного адміністрування типу пануючої у суспільстві культури, виходячи із затребуваної у сучасній науці культуроцентристської парадигми. На цій основі прослідковано взаємозв'язок, як у просторі, так і у часі, між типом культури в суспільстві (індивідуалістська чи колективістська) і моделлю публічного адміністрування (відкрита західна чи закрита східна). У суспільствах з відкритим типом культури (якому відповідає й Україна) реалізується переважно відкрита модель публічного адміністрування, у закритих суспільствах – закрита модель. Винятки мають тимчасовий характер (авторитарний нацизм у Німеччині із відносно швидкою та глибокою денацифікацією чи, навпаки, тимчасова демократія 1991-1993 рр. в традиціоналістській Росії).

7. З'ясовано організаційно-правові засади публічного адміністрування у сфері культури в Україні у контексті виконання міжнародних зобов'язань країни в означеній сфері. Відповідному типу публічного адміністрування повинні відповідати наявні органи управління, у тому числі управління у сфері культури. Роль держави та її органів управління у сфері охорони культурних прав громадян визнається міжнародними документами у сфері культури; при цьому має гарантуватися свобода творчих процесів, якщо вони не суперечать загальнолюдським цінностям, нормам суспільної моралі. Розглянуто та проаналізовано систему повноважень органів публічного адміністрування України у сфері культури та охорони культурних прав громадян, в контексті відповідності європейським правовим традиціям (європеїзації) та виконання міжнародних зобов'язань України.

8. На підставі вивчення великої кількості джерел та безпосередньо рішень ЄСПЛ узагальнено принципи охорони права на свободу творчості як свободу слова в контексті західної правової традиції. Встановлено, що в цілому ЄСПЛ, застосовуючи європейські стандарти щодо захисту свободи творчості, виходить з пріоритету свободи та вимагає переконливих доказів правомірності обмежень від їх ініціаторів – як правило, ініційованих чи

підтримуваних державою. У найменшому ступеню обмеженням можуть піддаватися оцінки діяльності держави, державних діячів, посадових осіб органів влади, інших учасників публічних дебатів; отримали подальший розвиток наукові положення про позицію ЄСПЛ щодо випадків неприпустимості обмежень. Аналогічні підходи простежуються у рішеннях щодо свободи творчості Верховного Суду США, однак останній наголошує на небезпеках у публічному адмініструванні, властивих обмеженням з боку держави, та необхідності наданні переваги обмеженням, якщо вони необхідні, шляхом саморегулювання.

9. Визначено особливості адміністративно-правових обмежень у сфері свободи творчості щодо охорони конвенційних прав і свобод. Серед таких обмежень (заборон) ЄСПЛ, як правило, схвалює ті, що спрямовані на захист суспільної моралі, значно рідше – на захист авторитету судів, захист національної безпеки, захист особистого життя неопублічних осіб. При цьому у матеріалах ЄСПЛ, як правило, схвалюються заборони поширення порнографічних матеріалів, а у документах РЄ порушується питання обмеження пропаганди жорстокості та насильства. Розглядаючи подібні справи, ЄСПЛ регулярно наголошує, що стандарти захисту суспільної моралі можуть відрізнятися як у часі, так і у просторі. При цьому ЄСПЛ вважає відповідні обмеження правомірними, як правило, якщо такі обмеження необхідні для захисту морального стану дітей та молоді, а також почуттів віруючих.

Встановлено суперечливість адміністративно-правового регулювання в Україні обігу інформаційних матеріалів, що містять ознаки порушення суспільної моралі: з одного боку, декларується несприйняття будь-якої пропаганди насильства та жорстокості, а з іншого – кваліфікуються доступні до показу на широкому екрані фільми, які можуть містити «художньо виправдані» сцени насильства та жорстокості. Українська класифікація фільмів зміщена в сторону допуску більш жорстких сцен, ніж класифікація МРАА. За вітчизняною класифікацією допускаються до показу на широкому екрані фільми, які за стандартами МРАА дозволені виключно для приватного відтворення на відео, а не у кінотеатрах.

Вперше з позицій вимог ЄСПЛ проаналізовано та обґрунтовано правомірність обмежень потрапляння в український інформаційний простір інформаційного та культурного продукту РФ як країни-агресора, що веде проти України у тому числі інформаційну війну. Встановлено, що такі обмеження відповідають ч. 2 ст. 10 ЄКПЛ, тому що передбачені законами, а також мають правомірну мету та є необхідними у демократичному суспільстві, оскільки російська пропаганда завдала і завдає шкоди національній безпеці України, реально призводить до загибелі людей.

10. Виявлено принципи адміністративно-правових гарантій академічних свобод як свободи вираження поглядів в контексті західної правової традиції. Встановлено, що концепція академічної свободи є рецепцією принципів свободи вираження поглядів у специфічну сферу – викладання у вищих

навчальних закладах. У цьому контексті властивості прав на академічну свободу відповідають властивостям, притаманним культурним та інформаційним правам в їх єдності. З точки зору принципів правового регулювання, захисту та/або обмежень, а також спільної сфери їх застосування академічна свобода може розглядатися як культурне право. Академічна свобода є важливим чинником діяльності університетів, визнана важливим різновидом свобод РЄ, її законодавче визнання, закріплення та дотримання відповідає міжнародним зобов'язанням, як мінімум країн РЄ, а також демократичним тенденціям у сучасному світі.

11. Розкрито сутність адміністративно-правової охорони авторського права і суміжних прав в контексті західної правової традиції на підставі узагальнення міжнародних підходів за дев'ятьма ключовими міжнародними актами (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право, Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів, Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) про авторське право, Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм, Договір ВОІВ про виконання і фонограми, Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються через супутники, Угода ТРІПС) та дев'ятьма директивами ЄС у цій сфері. Доведено, що абсолютизація захисту цих прав не означає автоматичного приведення такого захисту до міжнародних стандартів. Останнім часом в Європі та США склалося розуміння необхідності гармонізації інтересів суб'єктів авторського права та суміжних прав з інтересами суспільства на доступ до творів культури, авторами яких вони є, як об'єктів культурного надбання людства. Зокрема, у директивах ЄС у цій сфері гарантії авторам знижено у межах допустимого іншими міжнародними актами. Однак щодо строків охорони гарантії директив ЄС є завищеними, що не відповідає Угоді ТРІПС і є невиправданим, оскільки ЄС є учасником договору ТРІПС, а також створює проблеми імплементації в Україні з тих само причин.

12. Розроблено окремі теоретико-прикладні засади адміністративно-правової охорони права на доступ до культурних цінностей і культурних благ (культурних надбань) в контексті їх охорони та примноження з урахуванням західної правової традиції, зокрема: правозабезпечувальна функція адміністративного права найбільш рельєфно виражена саме у сфері охорони права на доступ до культурних цінностей і культурних благ, оскільки це право означає необхідність забезпечити такий доступ населенню в цілому, і кожна окремо взята людина чи окрема спільнота не здатні самотійно вирішити складні питання збереження (охорони) культурних надбань з метою надання доступу до них; при розгляді діалектики понять «доступ до культурних надбань» та «охорона культурних надбань» встановлено, що ця діалектика полягає у здійсненні державою охорони культурних надбань, забезпечуючи їх максимальну доступність для громадян, при цьому охорона є необхідною

умовою доступу, оскільки в умовах, коли культурні надбання не охороняються, вони піддаються ризику бути зіпсованими чи знищеними; встановлено, що чинні в Україні соціальні нормативи у сфері культури є застарілими, фактично нічого не обмежують та ні до чого не зобов'язують, показники наявності музеїв в Україні також значно нижчі за європейські; проаналізовано термінологічні особливості застосування понять «культурна спадщина» та «культурні цінності»; встановлено, що практично усі міжнародні конвенції (крім Гаазької) розглядають культурні цінності саме як рухомі об'єкти, а культурну спадщину – як нерухомі, ця ж традиція притаманна й українському правовому регулюванню; близькі за суттю судові справи з приводу охорони культурних прав за участю СВП в умовах українського судочинства нерідко перетинаються в різних системах судочинства, виходячи за межі адміністративного, однак і за таких умов, розглядаючи спір за участю СВП, господарський чи цивільний суд повинен враховувати відмінність статусів публічного і приватного суб'єктів, зафіксовану у ст. 19 Конституції України; доводиться необхідність надання права судового оскарження сумнівних рішень СВП в культуроохоронній сфері організаціям культуроохоронного спрямування.

13. З'ясовано стан адміністративно-правової охорони права на доступ до нерухомої культурної спадщини в Україні порівняно з конвенційними вимогами та європейським досвідом. Встановлено, що з історичної точки зору правова охорона культурного надбання – це, здебільшого, західна правова традиція. Переважно європейський дискурс правової охорони права на доступ до нерухомої культурної спадщини означає, що чесну імплементацію та забезпечення чесного виконання фактично європейських вимог культуроохоронних міжнародних актів слід розглядати як європеїзацію адміністративного права у цій сфері. Натомість в Україні мають місце серйозні відхилення від вказаних вимог, які узагальнені у даній роботі та перелічені у вступі (відсутність надійного запобігання будь-якому плану зміни території, функціонально прив'язаної до об'єктів спадщини, що охороняються, у тому числі виділення землі під забудову в охоронюваних зонах пам'яток історії; відсутність належного контролю за схоронністю пам'яток культури, які перебувають у приватній власності; відсутність системної протидії руйнуванню нерухомих пам'яток археології; руйнування об'єктів архітектури, які мають історичну цінність, але формально не внесені до реєстру нерухомих пам'яток України (або спеціально виключені з такого реєстру); несанкціонована перебудова (спотворення) охоронюваних архітектурних пам'яток; всупереч Європейській ландшафтній конвенції нормативно не врегульована та належним чином не здійснюється охорона ландшафтів).

Сформульовано та обґрунтовано положення про адміністративно-правовий статус актів ІКОМОС, який полягає у тому, що положення цих актів є легітимним тлумаченням Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, а невідповідність прийнятих рішень цим актам є порушенням вказаної Конвенції, що враховується в практиці

адміністративного судочинства. Узагальнено вимоги ІКОМОС до охорони культурної та природної спадщини.

14. З'ясовано стан адміністративно-правової охорони права на доступ до рухомих культурних цінностей в Україні порівняно з конвенційними вимогами та європейським досвідом. У контексті доступу до рухомих культурних цінностей розглянуто співвідношення між українським законодавством та Рекомендацією R (2000) 13 від 13.07.2000 щодо європейської політики доступу до архівів. Встановлено, що в українському законодавстві ціла низка важливих норм ЗУ «Про Національний архівний фонд та архівні установи», ЗУ «Про доступ до публічної інформації» не узгоджується з Рекомендацією R (2002) 2 від 21.02.2002 про доступ до офіційних документів, а відтак і Рекомендацією R (2000) 13. Вивчення підходів ЮНЕСКО щодо доступу до архівів репресивних режимів дозволяє дійти висновку про необхідність їх врахування у відповідній законотворчості в Україні у напрямках: безумовного збереження усіх документів, що свідчать про репресії; пріоритету публічного права визначати осіб, відповідальних за злочини проти прав людини, перед правом на приватність щодо цих осіб; забезпечення доступу до архівних документів, створених до 1991 р., перш за все документів, що стосуються репресивної діяльності служб СРСР; безумовного доступу осіб, що постраждали від репресій, до усіх архівних документів про себе; права осіб на внесення змін чи заяв щодо інформації, яка міститься про них у персональних досьє. Окремі положення враховані при прийнятті ЗУ «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» та можуть бути використані для його обґрунтування та удосконалення.

15. З'ясовано принципи адміністративно-правової охорони права на участь народних мас у культурному житті в контексті принципів ЮНЕСКО порівняно зі станом справ в Україні. Встановлено, що широке залучення народних мас до участі у культурному житті є важливим чинником розвитку культури у країні. Водночас порівняння з Рекомендаціями ЮНЕСКО свідчить, що Україна на 26-му році своєї незалежності не змогла досягти рівня, який мав місце ще у УРСР, а за деякими позиціями має суттєвий відкат від раніше досягнутого рівня, зокрема щодо втрати великої кількості соціокультурних об'єктів і колективів культури.

16. У контексті принципу недискримінації розглянуто та проаналізовано стан адміністративно-правової охорони права на доступ осіб з інвалідністю до культурних надбань в Україні в контексті західної правової традиції. Зроблено висновок, що, встановлюючи на міжнародному рівні гарантії прав осіб з інвалідністю, міжнародні документи приділяють суттєву увагу охороні культурних прав таких осіб. Це, зокрема, такі документи ООН: Всесвітня програма дій щодо інвалідів (1982 р.); Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993 р.); Конвенція ООН про права інвалідів (2006 р.), ратифікована Україною 16.12.2009. Встановлено, що реалізація прав у сфері культури осіб з інвалідністю не знайшла належного втілення в українському законодавстві та практиці і не відповідає вимогам перелічених

актів та практиці країн демократичної правової традиції.

У межах виконаного дослідження запропоновано комплекс заходів з європеїзації українського публічного адміністрування у сфері охорони культурних прав громадян, зокрема: мораторій на позбавлення пам'яток їх статусу; контроль за будівельними роботами у зонах археологічних пам'яток; запровадження норми, за якою не можуть прийматися для експонування на виставках та/або вивозитися за кордон об'єкти культурних цінностей, щодо яких немає документальних доказів легальності придбання відповідних цінностей тощо, і при цьому забезпечення незворотності відповідальності посадових осіб суб'єктів владних повноважень за невиконання вимог культууроохоронного законодавства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Юринець Ю.Л. Європеїзація українського права у сфері забезпечення культурних прав громадян: адміністративно-правовий вимір: монографія. – Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А.М., 2016. – 460 с.

Рецензія на монографію Юринець Ю.Л.: Бородін І.Л. Правова культура особи в правовій державі // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2016. – № 3 (40). – С. 191-193.

2. Громадянське суспільство: публічно-правовий вимір : колективна монографія / С.Т. Гончарук, І.М. Сопілко, Ю.І. Пивовар, Юринець Ю.Л. та ін. – Тернопіль : Вектор, 2016. – 352 с.

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Юринець Ю.Л. Проблеми забезпечення законності в діяльності суб'єктів владних повноважень в сфері реалізації культурних прав громадян / Ю.Л. Юринець, Л.М. Белкін // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2010. – Вип. 6, т. 1. – С. 108-117.

4. Юринець Ю.Л. Митний контроль за вивезенням культурних цінностей в контексті міжнародних зобов'язань України // Митна справа. – 2011. – № 1. – С. 25-34.

5. Юринець Ю.Л. Рекомендації ЮНЕСКО щодо академічних свобод // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 2. – URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/491>.

6. Юринець Ю.Л. Міжнародно-правова охорона культурної спадщини в контексті міжнародних зобов'язань України: правозастосування та судова практика // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 4. – С. 92-102.

7. Юринець Ю.Л. Відповідальність за злочини, пов'язані з виготовленням і поширенням порнографічних предметів, у контексті

міжнародних зобов'язань України // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – № 2 (28). – С. 257-270.

8. Юринець Ю.Л. Значення актів ICOMOS для адміністративно-правового регулювання в сфері охорони культурної спадщини // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3 (43). – С. 297-302.

9. Юринець Ю.Л. Міжнародна система регулювання суміжних прав в контексті європейської інтеграції України // Інформація і право. – 2012. – № 3 (6). – С. 29-39.

10. Юринець Ю.Л. Проблеми розмежування публічної та приватної складової судових спорів у сфері захисту культурних прав громадян // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4 (44). – С. 309-315.

11. Юринець Ю.Л. Проблеми імплементації в Україні Конвенції про права інвалідів у сфері реалізації їх прав на участь у культурному житті // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2012. – Вип. 11. – С. 30-37.

12. Юринець Ю.Л. Генеза створення афінської держави як обґрунтування договірної теорії походження держави / Ю.Л. Юринець, Л.М. Белкін // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2013. – № 1 (26). – С. 43-49.

13. Юринець Ю.Л. Принципи ЮНЕСКО щодо участі і вкладу народних мас у культурне життя та їх значення для України // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 2. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_2_33.

14. Юринець Ю.Л. Використання можливостей Інтерполу для пошуку культурних цінностей // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. – № 2 (30). – С. 211-218.

15. Юринець Ю.Л. Актуальні питання адміністративно-правового забезпечення створення та діяльності науково-технічних музеїв // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2013. – № 3 (38). – С. 84-87.

16. Юринець Ю.Л. Актуальні питання запобігання крадіжкам архівних документів у контексті європейських практик // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2014. – № 2 (33). – С. 155-159.

17. Юринець Ю.Л. Культурологічні аспекти формування принципів адміністративного права: пошук витоків у первісних суспільствах // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – Т. 7, № 1. – С. 92-101. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_1_16.

18. Юринець Ю.Л. Правозабезпечувальна та правозахисна функції адміністративного права: антропологічний вимір // Наукові праці Національного авіаційного університету: Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2014. – № 2 (31). – С. 70-75.

19. Юринець Ю.Л. Адаптація законодавства України у сфері регулювання архівної справи до принципів і норм європейського права // Правова інформатика. – 2014. – № 3 (43). – С. 77-83.

20. Юринець Ю.Л. Актуальні питання гарантування культурних прав

громадян у контексті імплементації угоди про асоціацію з ЄС // Наукові праці Національного авіаційного університету: Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2014. – № 3 (32). – С. 79-83.

21. Юринець Ю.Л. Стандарти ЮНЕСКО у сфері доступу до архівів служб безпеки колишніх репресивних режимів // Інформація і право. – 2014. – № 3 (12). – С. 76-83.

22. Юринець Ю.Л. Адміністративно-правовий статус рекомендацій комітету міністрів ради Європи у правозастосовчій практиці України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 10. – С. 113-119.

23. Юринець Ю.Л. Культурологічні аспекти формування принципів адміністративного права: від античності до сучасності // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2015. – № 2 (35). – С. 68-73.

24. Юринець Ю.Л. Закон України № 316-VIII щодо доступу до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму в контексті демократичних західних традицій // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 2 (12). – С. 6-15.

25. Юринець Ю.Л. До питання об'єктивності європейського вибору України: історико-правовий та культурологічний аспекти // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8, № 3. – С. 90-112. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_3_15.

26. Юринець Ю.Л. Європеїзація адміністративного права України: теоретико-методологічні засади // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2015. – № 4 (37). – С. 80-87.

27. Юринець Ю.Л. Співвідношення концептів «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір» у контексті європейської інтеграції України // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8, № 4. – С. 157-165. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_4_17.

28. Юринець Ю.Л. Джерела права європейського адміністративного простору у контексті забезпечення культурних прав громадян // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2016. – № 1 (38). – С. 91-98.

29. Юринець Ю.Л. Проблеми фінансування культури в Україні в контексті міжнародних зобов'язань країни: адміністративно-правовий аспект // Наукові праці Національного авіаційного університету : Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право». – 2016. – № 2 (39). – С. 100-107.

Наукові статті у виданнях з юридичних наук іноземних держав:

30. Юринець Ю.Л. Европейский выбор Украины: историко-правовой и культурологический аспекты // Юридические науки и образование [Баку]. – 2014. – № 42. – С. 173-186.

31. Юринець Ю.Л. Международные подходы к классификации объектов

охраны всемирного материального культурного и природного наследия // Юридические науки и образование [Баку]. – 2015. – № 45. – С. 103-120.

32. Юринец Ю.Л. Роль и значение актов и деятельности ICOMOS как фактора публичного управления в сфере защиты культурного наследия // Юридические науки и образование [Баку]. – 2014. – № 41. – С. 137-147.

33. Юринец Ю.Л. Актуальные вопросы ответственности за незаконные операции с порнографическими предметами по законодательству Украины, Республики Беларусь и России в контексте международно-правовых актов // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – 2014. – № 5 (86). – С. 109-113.

Матеріали науково-практичних конференцій:

34. Юринец Ю.Л. Свобода творчества: диалектика прав и обязанностей в законодательстве Украины в свете европейской правовой традиции // Человек. Природа. Общество. Актуальные проблемы: материалы 15-й междунар. конф. молодых ученых 23-30.10.2009. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2010. – С. 158-161.

35. Юринець Ю.Л. Адміністративно-правовий статус актів ICOMOS // Сучасний соціокультурний простір – 2011: матеріали восьмої Міжнар. науково-практич. інтернет-конференції 22-24.09.2011. – Київ, 2011. – Ч. 3. – С. 41-43.

36. Юринець Ю.Л. Академічні свободи як культурні прав // Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2011». – Том 16. Юрич. и политические науки. – Одесса: Черноморье, 2011. – С. 26-29.

37. Юринець Ю.Л. Міжнародно-правові акти щодо охорони культурної спадщини // Альянс наук: вчений вченому : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26.02.2011: у 8 т. – Т. 2 : Наукові праці в галузях історії, філософії, права. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2011. – С. 69-71.

38. Юринець Ю.Л. Порівняння обсягу правового захисту авторських прав за Бернською конвенцією та законодавством України // Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності: зб. наук. праць III Міжнарод. наук.-практ. конф., 07-08.04.2011 : у 6 т. – Т. 5 : Теоретичні та практичні питання підприємницької діяльності. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2011. – С. 78-81.

39. Юринец Ю.Л. Академические свободы как индикатор уровня свобод в обществе: рекомендации ЮНЕСКО и практика реализации // Современные тенденции развития юридической науки: сб. материалов Междунар. науч.-практ. конф., май 2012 г. – Омск: Изд-во АНО ВПО «Омский экономический институт», 2012. – С. 203-211.

40. Юринец Ю.Л. Международная система регулирования смежных прав в контексте европейской интеграции Украины // Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Vznik moderní vědecké – 2012». – Díl 6. Právní

vědy :Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Str. 34-38.

41. Юринец Ю.Л. Свобода творчества: единство принципов права в законодательстве Украины и европейской правовой традиции / Ю.Л. Юринец, М.Л. Белкин // Актуальные проблемы гуманитарных и социальных исследований : Материалы X Региональной научн. конф. молодых ученых Сибири в области гуманитарных и социальных наук : Новосибирск, 2012. – С. 250-252.

42. Юринец Ю.Л. Судебная защита культурных прав граждан в публично-правовых спорах (на примерах законодательства Украины) // Справедливое судопроизводство: иллюзии и реальность: материалы IV Междунар. научно-практич. конф. (20-21 октября 2012 г.). – Баку, 2012. – С. 193-203.

43. Юринець Ю.Л. Адміністративно-правові засади імплементації в Україні Конвенції про права інвалідів у сфері реалізації їх прав на участь у культурному житті // Право, суспільство та держава: форми взаємодії: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21-22.03.2012: у 3-х т. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2012. – Т. 2. – С. 124-126.

44. Юринець Ю.Л. Проблеми адаптації законодавства України щодо адміністративно-правового забезпечення культурних прав громадян до норм Європейського Союзу // Аеро-2011. Повітряне і космічне право: матер. II Міжнар. наукової конференції «Становлення держави та права в умовах глобалізації: теоретичний та практичний аспект» / Київ, Національний авіаційний університет, 24.02.2012. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – С. 166-168.

45. Юринець Ю.Л. Проблеми розмежування публічної та приватної складової судових спорів у сфері захисту культурних прав громадян // Соціально-економічні та правові аспекти розвитку світової економіки: збірник матеріалів Міжнар. науково-практич. інтернет-конференції викладачів, аспірантів і студентів (м. Донецьк, 01.12.2012). – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 418-419.

46. Юринець Ю.Л. Публічно-правовий характер судових спорів в сфері захисту культурних прав громадян // Право як ідея врегулювання: рівень ефективності та способи його підвищення: матеріали Міжнар. науково-практич. конф., м. Харків, 14-15.08.2012. – Х.: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2012. – С. 67-69.

47. Юринец Ю.Л. Правообеспечительная и правозащитная функции административного права в контексте принципов европейского административного пространства // Гуманитарные науки и модернизация правовой системы государства: российский и зарубежный опыт: труды II междунар. научно-практ. конф. / под ред. Г.Б. Гридневой, А.Б. Дидикина. – Новосибирск, 2013. – С. 316-321.

48. Юринець Ю.Л. Адміністративно-правовий статус Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи // Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу:

матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 14-15.06.2013. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 175-178.

49. Юринець Ю.Л. Академічні свободи як запорука демократичності вищої освіти // Становлення та розвиток юридичної освіти в національному авіаційному університеті: матеріали Всеукр. науково-практич. конф. до Дня науки, Київ, Національний авіаційний університет, 16.05.2013 р. – К. : Комп'ютерпрес, 2013. – С. 152-155.

50. Юринець Ю.Л. Міжнародно-правові аспекти протидії дитячій порнографії // Матеріали за 9-а міжнародна научна практична конференція «Новината за напреднали наука», 17-25 май, 2013. – Т. 32. – Закон. Софія. «Бял ГРАД-БГ» ООД. – С. 68-71.

51. Юринець Ю.Л. Принципи ЮНЕСКО щодо участі та внеску народних мас у культурне життя // Людина і держава – плебсологічний вимір: п'ята (ювілейна) Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26.10.2012): матеріали доповідей і виступів / відп. за вип. М.І. Скригонюк. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – Вип. 5. – С. 130-132.

52. Юринець Ю.Л. Проблеми адміністративно-правового забезпечення створення та діяльності науково-технічних музеїв // Транспортне право в ХХІ ст.: матеріали III Міжнар. наукової конф., Київ, Національний авіаційний університет, 21.02.2013. – К. : Комп'ютерпрес, 2013. – С. 205-207.

53. Юринець Ю.Л. Суд ЄС про відповідальність авіаційних та залізничних компаній перед пасажирами та порівняння з українською практикою // АЕРО-2013. Повітряне і космічне право: матеріали Всеукраїнської конференції молодих учених і студентів, Київ, Національний авіаційний університет, 22.11.2013. – К.: Комп'ютерпрес, 2013. – С. 203-205.

54. Юринець Ю.Л. Требования Совета Европы к деятельности архивов как фактора исторической памяти народа // Гуманитарные науки и модернизация правовой системы государства: российский и зарубежный опыт: труды III междунар. научно-практич. конф. / под ред. Г.Б. Гридневой, А.Б. Дидикина. – Новосибирск : ИП Галиуллин Д.А., 2014. – С. 36-41.

55. Юринець Ю.Л. Культурно-ментальні особливості як чинники моделей адміністративного управління // Materials of the X International scientific and practical conference, «Scientific horizons», – 2014. – Volume 3. History Law. Sheffield. Science and education LTD. – P. 48-50.

56. Юринець Ю.Л. Правозабезпечувальна та правозахисна функції адміністративного права: історико-правовий аспект // Тенденції розвитку юридичної науки в ХХІ столітті: матеріали Всеукраїнської науково-практ. конф. до Дня науки, м. Київ, Національний авіаційний університет, 22.05.2014. – К., 2014. – С. 134-136.

57. Юринець Ю.Л. Суд ЄС про відповідальність авіаційних та залізничних компаній перед пасажирами та порівняння з українською практикою // Materiały X Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa myśl informacyjnej powiełd – 2014». Volume 8. Prawo. – Przemysl. Nauka i studia, 2014. – Str. 20-22.

58. Юринець Ю.Л. Суд ЄС про відповідальність транспортних компаній перед пасажирами та порівняння з українською практикою // Людина, суспільство, держава: правовий вимір в сучасному світі: матеріали IV Міжнар. науково-практич. конф., м. Київ, Національний авіаційний університет, 27.02.2014. – К., 2014. – С. 224-226.

59. Юринець Ю.Л. Административно-правовая традиция в культурологическом измерении: интегративный подход // Гуманитарные науки и модернизация правовой системы государства: российский и зарубежный опыт: труды IV междунар. научно-практич. конф. / под ред. Г.Б. Гридневой, А.Б. Дидикина. – Новосибирск: Омега Принт, 2015. – С. 207-213.

60. Юринець Ю.Л. Доступ до архівів служб безпеки колишніх репресивних режимів: публічно-правовий вимір в умовах євроінтеграційних процесів // Юридична наука і практика: виклики часу : Матер. V Міжнар. науково-практич. конф., м. Київ, Національний авіаційний університет, 12.03.2015. – Т. 1. – С. 225-227.

61. Юринець Ю.Л. Проблематика культурних прав громадян при викладанні юридичних дисциплін // Інновації в юридичній освіті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки. – Т. 1. – Київ: Націон. авіаційний університет, 2015. – С. 143-145.

62. Юринець Ю.Л. Функціонування музеїв авіації за кордоном: організаційний аспект // АЕРО-2015. Повітряне і космічне право: Матер. Всеукр. конф. молодих учених і студентів, м. Київ, Національний авіаційний університет, 26.11.2015. – Т. 1. – Тернопіль : Вектор, 2015. – С. 155-157.

63. Юринець Ю.Л. Співвідношення понять «європейське адміністративне право» та «європейський адміністративний простір» у контексті євроінтеграції України // Правова реформа в сучасних умовах: досягнення і перспективи: матеріали VI Міжнар. науково-практич. конф., Київ, Національний авіаційний університет, 26.02.2016 р. – Т. 1. – Тернопіль : Вектор. 2016. – С. 237-239.

64. Юринець Ю.Л. Кваліфікація злочинних посягань на культурні цінності за нормами Європейської конвенції про правопорушення щодо культурних цінностей (ETS № 119) // Формування правових позицій щодо розслідування міжнародних злочинів : матеріали міжвідом. круглого столу (Київ, 28 жовт. 2016 р.) / ред. кол.: В.В. Черней, В.П. Тихий, О.В. Задорожній та ін. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 267-271.

65. Юринець Ю.Л. Правонарушения в сфере охраны движимых культурных ценностей согласно Дельфийской конвенции Совета Европы от 23 июня 1985 года // Актуальные проблемы гуманитарных и социальных исследований: матер. XIV межрегион. науч. конф. молодых ученых / Новосиб. гос. ун-т. – Новосибирск, НППЦ НГУ, 2016. – С. 267-269.

66. Юринець Ю.Л. Дотримання вимог Ради Європи як чинник адаптації правової системи України до права Європейського Союзу // Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Полтава, 8 грудня 2016 року): у 2-х ч. – Полтава: ПУЕТ, 2016. – Ч. 1. – С. 92-95.

67. Юринець Ю.Л. Проблема визначення адміністративної юрисдикції в Україні: до історії питання // Історія вітчизняного та європейського адміністративного права і процесу: I Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 6 жовтня 2016 року; м. Львів, 11 листопада 2016 року): тези виступів / за ред. д.ю.н., проф. В.М. Бевзенка. – Харків: ФОП Панов А.М., 2017. – С. 429-433.

68. Юринець Ю.Л. Значення теоретичних уявлень про «європеїзацію» та «європейський адміністративний простір» в умовах кризи Європейського Союзу // Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Націон. авіаційний університет, 24 лютого 2017 р. – Том 1. – Тернопіль: Вектор, 2017. – С. 237-239.

АНОТАЦІЯ

Юринець Ю.Л. Європеїзація адміністративного права України у сфері охорони культурних прав громадян. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. – Дніпро, 2017.

Досліджуються наукові та практичні засади європеїзації українського публічного управління та адміністративного права у сфері охорони культурних прав громадян. У контексті європеїзації розглядаються проблеми впровадження в Україні правил, норм та стандартів публічного управління, прийнятих в межах європейського адміністративного простору. Дослідження здійснюється крізь призму історико-правових та культурологічних аспектів європейського вибору України, зворотного впливу культури суспільства на формування принципів адміністративного права, з розглядом охорони культурних прав громадян України як запоруки забезпечення пріоритетної ролі культури в реалізації європейського вибору. Наголошується на адміністративно-правовому аспекті проблеми.

Системно сформульовано комплекс першочергових заходів з європеїзації українського права та публічного управління.

Ключові слова: *європеїзація, євроінтеграція, адаптація, Рада Європи, Європейський Союз, принципи європейського адміністративного права, культура, культурні права.*

АННОТАЦИЯ

Юринец Ю.Л. Европеизация административного права Украины в сфере охраны культурных прав граждан. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право; финансовое право; информационное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел Министерства внутренних дел Украины. – Днепр, 2017.

Исследуются научные и практические основы europeизации украинского публичного управления и административного права в сфере охраны культурных прав граждан. В контексте europeизации рассматриваются проблемы внедрения в Украине правил, норм и стандартов публичного управления, принятых в пределах европейского административного пространства. Исследование осуществляется сквозь призму историко-правовых и культурологических аспектов европейского выбора Украины, обратного влияния культуры общества на формирование принципов административного права, с рассмотрением охраны культурных прав граждан Украины как залога обеспечения приоритетной роли культуры в реализации европейского выбора. Подчеркивается административно-правовой аспект проблемы.

Системно сформулирован комплекс первоочередных мер по europeизации украинского права и публичного управления.

Ключевые слова: europeизация, евроинтеграция, адаптация, Совет Европы, Европейский Союз, принципы европейского административного права, культура, культурные права.

SUMMARY

Yurinetz Y.L. Europeanization of administrative law of Ukraine in the sphere of protection of cultural rights of citizens. –Manuscript.

This dissertation is for the degree of the Doctor of Science 12.00.07 – administrative law and procedure; finance law; information law. – The Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs of Ministry of Internal Affairs of Ukraine. – Dnipro, 2017.

Study the scientific and practical bases of Ukrainian Europeanization of administrative law in the field of cultural rights. In the context of the Europeanization of the problems of implementation in Ukraine rules, regulations and standards for public administration adopted within the European administrative space. Research carried out in the light historical, legal and cultural aspects of the European choice of Ukraine, the reverse effect of social culture on the formation of the principles of administrative law, with the consideration of the protection of cultural rights of citizens of Ukraine as a guarantee to ensure the priority role of

culture in the implementation of the European choice. The study is based on the fact that society, law and public administration move between two extreme models: open (democratic, western – «state for humans») or closed (undemocratic, Eastern – «man for the state»). Contradiction chosen or imposed model of public administration demands of society leads to contradictions, tragedies and revolutions. Established historically, culturally and mentally Ukrainian people grew strongly influenced by the European legal and cultural traditions and mentality meets European nations, it does not meet Russia's eastern traditions such integration and eliminates the east. Models eastern type of government is deeply alien to Ukraine. Cultural analysis on the criteria G. Hofstede confirmed that Ukraine is characterized individualist culture type that corresponds with established European mentality Ukrainian political nation and its close relationship with the European political, legal and cultural traditions with ancient democratic roots.

However, this statement requires an answer why these objective needs of the Ukrainian people have not found the proper implementation of the system of public administration. It is clear that during the tsarist and Bolshevik Ukrainian people extrinsic model of public administration east type imposed by force, which, in particular, led to contradictions and tragedies. However, Ukraine failed to properly implement the desire of Europeanization and the years of independence – because of the destructive role of post-Soviet bureaucracy in power, domination which led to conservation Soviet traditions of public administration.

In the context of the Europeanization of Administrative Law of Ukraine as a process of perception and implementation of norms, principles, standards, criteria and procedures developed in the framework of administrative space, isolated and analyzed these problems of implementation of European principles and standards to Ukrainian law, the priority of international law, especially international treaties are not directly attached to the Constitution of Ukraine; legislation in Ukraine is not defined, as practically apply the «generally recognized principles and norms of international law»; no specific place of international law, which are enshrined in international treaties not ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine (except, perhaps, decisions of the European Court of Human Rights); nevypravdna delay in the ratification of international agreements, including those that would have quickly ratyfikovuvatysya result of Ukraine's membership in relevant international organizations and obligations to them; poor quality of domestic legislation that relates primarily to provide powerful entities unnecessarily broad discretionary powers, which creates a state of legal uncertainty and corruption opportunities for government; unavailability Ukrainian law enforcer (executive authorities, judicial authorities) to apply international law in interstate relations as directly applicable; general unavailability of public administration to adhere to the fundamental humanistic principles embodied in the Constitution of Ukraine and laws in general, the lack of real accountability of government agencies for violations of legislation, for violation of human rights.

Examined the effects of these variations in different spheres of culture and forsake European administrative and legal traditions. It is noted in administrative

and legal aspect of the problem, since the introduction of certain rules or standards in the domestic law of any country is its management task and therefore subject to administrative regulation.

Systematically formulated a set of priority measures of the Europeanization of Ukrainian law and public administration.

Keywords: *Europeanization, European integration, adaptation, Council of Europe, European Union, European principles of administrative law, culture, cultural rights.*